

критерієм соціальної оцінки певних якостей особистості. Добром, позитивною цінністю, визнається виконання будь-якої соціальної норми людиною як суб'єктом соціальної дійсності. Дії, що порушують соціально значущі правила, розцінюються, як зло спрямоване на розрив соціальних зв'язків і відносин [2, с. 19]. Покладання відповідальності на особу, яка допустила порушення соціальних норм, має на меті зруйнувати соціально-негативну ціннісну установку цієї особи, або заповнити недолік соціально-корисної орієнтації особистості, яка призвела до посягання на суспільні відносини. Засудження (осуду) соціально-негативного вчинку створює соціально-корисний прецедент недопущення подібної діяльності, здатної вплинути на особу, яка допустила порушення, а також на інших осіб.

Таким чином, категорії вини і відповідальності розглядають соціальну поведінку у в системі взаємовідносин особистості з соціумом. Соціальний аспект вини проявляється в негативному ставленні до суспільних цінностей. Це ставлення, в свою чергу, викликає осуд, отже, і негативну оцінку з боку суспільства та тягне за собою різні види відповідальності.

Список використаних джерел

1. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. Философия духа. М., 1977. – 471 с.

2. Капустіна Н.Б. Обґрунтування соціальної природи відповідальності // *Правове життя сучасної України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої ювілею академіка Ківалова С. В.* : у 2-х томах. Т.2. / Відп. ред. д-р. юрид. наук. В.М. Дрьомін. Одеса: Юридична література, 2014. С. 18–20.

3. Марк К., Энгельс Ф. Из ранних произведений. М.: Госполитиздат, 1956. – 689 с.

4. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.. Київ: Абрис, 2002. – 742 с.

Колінько Олена Олександрівна,
доцент кафедри права Київського
кооперативного інституту бізнесу і права,
кандидат юридичних наук

СПІВВІДНОШЕННЯ «КОМПЛЕКСУ СВАВОЛИ Й ІЛЮЗІЙ» З КОНФЛІКТНІСТЮ В СІМЕЙНО-ПОБУТОВІЙ СФЕРІ

На даному етапі існування нашої держави характерною є зміна головних орієнтирів міжособистісних відносин. Так, на протигагу традиційним поглядам відносно функціонування сім'ї, як стабільного й найголовнішого осередку мікросередовища, побудованого на основі таких моральних цінностей, як повага, вірність, любов, підтримка, набирають все більшої популярності ідеї власного матеріального збагачення

(поліпшення майнового, фінансового, житлового становища), наприклад, шляхом вигідного спадкування, одруження або розлучення.

В сім'ях, члени яких мають різні інтереси й соціальні проблеми, а також шляхи й способи досягнення таких інтересів, досить часто можна спостерігати випадки застосування насильства для вирішення певного міжособистісного конфлікту. Адже фактична наявність протилежних позицій вже несе в собі потенційну небезпеку, яка, в свою чергу, породжуватиме конфлікт, тобто гостре зіткнення між членами сімейно-побутового оточення, що виникає з їх протилежних поглядів, інтересів, позицій, потреб, які формуються та усвідомлюються в процесі соціальної взаємодії і супроводжуються прагненням будь-яким способом спричинити максимальну шкоду опоненту [1, с. 99; 2, с. 138].

Деякі вчені стверджують, що конфлікти (в тому числі із застосуванням насильства), пов'язані з неповагою до людської особистості, невихованістю, безкультур'ям, неінтелігентністю, що проявляються в невиконанні схем морального саморегулювання. При цьому поєднання таких обставин, як антисуспільна поведінка або погляди членів родини, її виховна неспроможність, порушення структури й матеріальна скрута можуть утворювати комплекс криміногенного впливу [3, с. 178].

Підтримуючи дану думку, можна додати, що наявність самої ідеї вирішити певний міжособистісний конфлікт шляхом порушення соціально-правових норм, застосувавши при цьому насильство, вже є проявом наявного в особи комплексу сваволі та ілюзій. Адже людина, воля і свідомість якої узгоджена з законами природи, намагатиметься вирішити будь-який конфлікт, дотримуючись соціальних норм, і ніколи не застосує насильство по відношенню до іншої особи лише для того, щоб нав'язати власну точку зору.

Деякі вчені загальнокримінологічними причинами сімейно-побутової злочинності визначають:

- погіршення рівня життя і його соціально-економічна нестабільність (що часом зумовлює суперечності між природними бажаннями мати дитину й економічним статусом; неможливість розвивати свої таланти, культурні запити);

- скорочення кількості робочих місць та пов'язане з цим безробіття;

- поширеність у засобах масової інформації, перш за все на телебаченні пропаганди насильства та жорстокості, деструктивний вплив відеопродукції;

- розповсюдження алкоголізму та наркоманії;

- укорінення в суспільній свідомості цільової установки на індивідуальне виживання, відсутність соціальних ідеалів, певний ідеологічний вакуум у суспільстві та криза моральності;

- поширення неформальних (незарєстрованих офіційно) шлюбів, а відтак – менший рівень солідарності сім'ї, збільшення кількості розлучень і частки неповних сімей;

– слабка дієвість системи матеріальної допомоги сім'ям, які її потребують, загалом матеріальна залежність жінок від чоловіків [4, с. 127].

При цьому, іноді можна зустріти твердження, за якими міжособистісні конфлікти в сімейно-побутовій сфері, не рідко із застосуванням насильства, виникають через: боротьбу за лідерство, нерівномірність матеріальної забезпеченості різних верств населення, алкоголізм і наркоманію [3, с. 194]; психологічну несумісність індивідів [5, с. 72]; труднощі адаптації (присотування) одного з подружжя до умов спільного життя, в яких повинна розвиватися нова сім'я, низький моральний рівень подружжя або негативна морально-психологічна перебудова одного з подружжя, прояв у взаємовідносинях з членами родини роздратованості, яка виникає через проблеми на роботі [6, с. 42].

Для сучасного суспільства характерним є явище масового алкоголізму, що спричиняє деформацію способу життя й загострюється конфліктність, спотворюється сприйняття конкретних життєвих ситуацій. Здатність до рольового регулювання поведінки послаблюється і доповнюється впливом сформованих раніше установок на фізичне покарання членів сім'ї за будь-які, часто навіть несуттєві провини. Полегшується вибір кримінального варіанту вирішення сімейного конфлікту [7, с. 59].

На нашу думку, всі ці чинники (які мають як загальнокримінологічний характер, так і міжособистісний) можуть бути лише умовами, що при існуванні в особі комплексу сваволі та ілюзій сприятимуть вчиненню по відношенню до іншого члену сім'ї певного виду насильства. Дані умови мають суб'єктивний характер, адже, хоча й існують в соціумі незалежно від бажання осіб, але їх якісний зміст залежить від індивідуального сприйняття їх кожною особою окремо. В процесі розвитку соціально-економічного й політико-культурного життя суспільства в той чи інший період державотворення змінюється саме ставлення до даних умов. При цьому жоден з перерахованих вище чинників не може зникнути взагалі.

Так, наприклад, алкоголізм існував і у минулому столітті, але, порівняно з радянським періодом, останнім часом рівень зловживання спиртними напоями суттєво зріс. Те саме стосується й пропаганди культури насильства і жорстокості. Сьогодні, крім того, що суспільство не засуджує прояви жорстокості й агресії, стає, навпаки, «престижно» мати репутацію небезпечної особи. При цьому, з боку держави не виробляються адекватні спроби боротьби з даними явищами. Ми все частіше можемо спостерігати, як випадки застосування сили по-відношенню до незахищених верств населення в сімейно-побутовій сфері взагалі ігноруються правоохоронними органами. За таких умов для реалізації властивого особі комплексу сваволі й ілюзій шляхом вчинення насильницьких дій немає жодних перепон з боку держави й суспільства. Дані умови сприяють поширенню антисоціальної спрямованості

особистості як результату взаємодії криміногенних факторів сімейної десоціалізації з негативним впливом несімейного середовища.

На нашу думку, одним із засобів правового компромісу в міжособистісних відносинах є приведення волі і свідомості особи у стан узгодженості із законами природи. Саме за такої умови, будь-який конфлікт (у тому числі й в сімейно-побутовій сфері) може бути вирішений ненасильницьким способом, а відповідно до цього, й без застосування апарату примусу, заборон та обмежень.

Список використаних джерел

1. Головкін Б. М. Сімейно-побутові конфлікти у системі детермінації умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Б. М. Головкін. – Х., 2002. – 218 с.
2. Головкін Б. М. Конфліктні стосунки – передумови вчинення насильницьких злочинів у сімейно-побутовій сфері / Б. Головкін // Право України. – 2001. – № 5. – 250 с.
3. Шестаков Д. А. Семейная криминология: Криминофамилистика / Д.А.Шестаков [2-е изд.]. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. – 389 с.
4. Криминологічна віктимологія: Навчальний посібник / [Моїсєєв Є. В., Джужа О. М., Васильєвич В. В. та ін.] За заг. ред. проф. О. М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – 352 с.
5. Віктимологічні аспекти злочинності: криминологічні дослідження: Випуск 1 / Луганський державний університет внутрішніх справ; Луганський гуманітарний центр; [Відп. ред. В. І. Поклад]. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. – 152 с.
6. Соболева С. Б. Виктимологический аспект конфликтных ситуаций в семье / С. Б. Соболева // Вопросы борьбы с преступностью. – М., – Вып. 25, 1999. – 155 с.
7. Мошак Г. Г. Преступления и иные правонарушения, совершаемые в сфере семейных отношений, и их профилактика / Г. Г. Мошак. Одесса: ОГМУ, 2001. – 196 с.

Комар Андрій Олегович,

курсант факультету фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СІМЕЙНІ ЧИННИКИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Серед проблем, пов'язаних зі збереженням здоров'я нації, увагу привертає питання про підлітковий та юнацький суїцид. Згідно даних ВООЗ щороку від самогубства помирає близько 800 тис. осіб, майже 170 тис. – у європейському регіоні. Самогубство стоїть на другому місці серед причин смерті осіб віком 15–29 років [4].